

„Keskkonnaministri 22.06.2020 määruse nr 36 „Jäätmete liigiti kogumise lahendusteks kohalikes omavalitsustes antava toetuse andmise tingimused ja kord“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase määrusega (edaspidi *eelnõu*) täpsustatakse toetuse andmise tingimusi keskkonnaministri 22.06.2020 määruses nr 36 „Jäätmete liigiti kogumise lahendusteks kohalikes omavalitsustes antava toetuse andmise tingimused ja kord“.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunikud Mihkel Krusberg (e-post: mihkel.krusberg@envir.ee, telefon: 626 0752), Marika Lillemets (e-post: marika.lillemets@envir.ee, telefon: 626 2867) ja Made Saadve (tel: 626 2851, made.saadve@envir.ee). Õigusekspertiisi tegi õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post: rene.lauk@envir.ee, telefon: 626 2948) ja keeleteimetaja oli sama osakonna peaspetsialist Aili Sandre (e-post: aili.sandre@envir.ee).

2. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb 32 punktist.

Punktiga 1 muudetakse § 1. Muudatusega kitsendatakse meetme eesmärki, keskendudes avatavas voorus ainult biojätmete eraldi kogumiseks vajaliku taristu arendamisele. Lisaks kohalikele omavalitsustele (edaspidi KOV) antakse võimalus taotleda toetust ka kohalike omavalitsuste koostööorganisatsioonidel. Sellised organisatsioonid on loonud kohalikud omavalitsused ning need tegutsevad, arvestades jäätmeseaduses sätestatud nõudeid, mis võimaldab kohalikul omavalitsusel jäätmehoolduse korraldamise kohustused osaliselt üle anda mittetulundusühingule, sihtasutusele või omavalitsuste liidule, mille liige vastav omavalitsusüksus on ja mille kõik liikmed on kohalikud omavalitsused.

Punktiga 2 muudetakse § 2 punkti 3. Muudatusega leevendatakse nõudeid projekti lõpparuande kohta, jättes ära ülevaate üksikasjalikkuse. Piisab ülevaate andmisest.

Punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks § 2 punktid 5, 6, 19, 21 ja 22. Määrusest jäetakse välja mitmed toetatavad tegevused, mida plaanitakse toetada 2022. aastast EL-i vahenditest. Kuna biojätmete eraldi kogumist on vaja hoogsalt arendada, keskendutakse 2021 voorus just selle toetamisele. Seetõttu ei ole vaja termineid jäätmejaama, jäätmemaja, tervikliku kogumissüsteemi, sõiduki ja valdava osa kohta.

Punktiga 4 täiendatakse § 2 punktiga 23. Täpsustava punktiga lisatakse biojätmete konteineri termin. Biojätmete all on põhiliselt mõeldud köögi- ja sööklajajätmeid, kuid nende hulka võib panna ka aia- ja haljastujätmed, mis on hooajalise tekkega. Seatakse piir ka konteineri suurusele (140 l). Arvestades võimalust reguleerida biojätmete tühjendamissagedust ja ka vajadust tihedama äraveo järele, sobib biojätmete kogumiseks pigem väiksem konteiner. Ühtlasi võib suuremate konteinerite tühjendamise korraldamine osutada keerulisemaks konteineri raskuse tõttu. Biojätmete konteineri tühjendamise peab organiseerima KOV, et vältida juhte, kus jäätmetekitajal puudub võimalus konteinerit kasutada. Kui siiski on vaja koguda suurem hulk biojätmeid, võib ühes kohas olla ka mitu kuni 140 l konteinerit. Lahendused võivad olla paindlikumad – sobivad ka väiksemad mahutid, nt metallraam kilekotiga.

Punktiga 5 täiendatakse § 2 punktidega 24 ja 25. Punktiga täpsustatakse, mida peetakse määruse mõistes inventariks. Nimelt on siinkohal silmas peetud kodumajapidamistes biojäätmete kogumiseks mõeldud konteinerit ning kompostrit. Punktiga 25 defineeritakse, mis on kohalike omavalitsuste koostöö üksus. See on jäätmeseaduse § 67 lõikes 2 nimetatud mittetulundusühing või sihtasutus, mille liige vastav kohaliku omavalitsuse üksus on ning mille liikmeteks saavad vastavalt põhikirjale olla ainult kohaliku omavalitsuse üksused või kohaliku omavalitsuse üksuste liit.

Punktiga 6 muudetakse § 4. *Esiteks* tunnistatakse kehtetuks § 4 lõike 1 punkt 1 ja lõige 2. Määrusest jäetakse välja mitmed toetatavad tegevused, mida plaanitakse toetada 2022. aastast EL-i vahenditest. Kuna biojäätmete eraldi kogumist tuleb hoogsalt edendada, keskendutakse 2021 voores just selle toetamisele. Tegevused, mille toetamiseks anti enne vähese tähtsusega abi (VTA), enam toetatavate tegevuste seas pole. Seetõttu pole vaja enam VTA-d reguleerida. *Teiseks* muudetakse § 4 lõike 1 punkti 2 ja edaspidi on see lõige 1. Muudatusega kitsendatakse toetavaid tegevusi, keskendudes avatavas voores ainult biojäätmete eraldi kogumise taristu arendamisele ehk biojäätmete konteinerite ja kodukompostrite soetamise toetamisele. Toetatavate tegevuste tulemusena suureneb eraldi kogutavate biojäätmete kogus (peamiselt köögi- ja sööklajajäätmed (kood 20 01 08), aga ka hooajalised biolagunevad aia- ja haljastujajäätmed (kood 20 02 01). Muudatusega täpsustatakse ka, et konteinerid peavad olema mõeldud jäätmete tekkekohal kogumiseks, jättes nii toetatava tegevuse alt välja avalikuks kasutamiseks mõeldud konteinerid, nt KOV allasutustes paiknevad. Täpsemalt toodud ka mitteabikõlblike kulude all. Lisaks on mõeldud konteinerid vaid kodumajapidamistele, st ettevõtetele, kes on liitunud korraldatud olmejäätmete veoga, ei saa KOV konteinerid anda. *Kolmandaks* muudetakse § 4 lõiget 3 ja edaspidi on see lõige 2. Muudatus on tingitud toetatavate tegevuste kitsendamisest, kuna ainult biojäätmete kogumise konteineri värvi on vaja reguleerida.

Punktiga 7 muudetakse § 5. *Esiteks* asendatakse § 5 lõikes 2 lauseosa „30. september 2022“ lauseosaga „30. november 2024“. Muudatuse eesmärk on anda toetuse saajatele projekti elluviimiseks paindlikkust vastavalt rahastusallika maksimaalsele ajalisele võimalusele. *Teiseks* asendatakse § 5 lõikes 4 lauseosa „30. septembrini 2022“ lauseosaga „30. novembrini 2024“. Muudatuse eesmärk on anda toetuse saajatele projekti elluviimiseks paindlikkust vastavalt rahastusallika maksimaalsele ajalisele võimalusele. *Kolmandaks* täiendatakse § 5 lõigetega 5 ja 6. Täpsustavate lõigetega seatakse projektile kestvusnõue (18 kuud) ning maksimaalne võimalik projekti pikendamise võimalus (12 kuud), et vältida projektide venimist. Projekti pikendamise hindamisel antakse KIK-ile paindlikkust otsustada selle mõistlikkuse üle.

Punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks § 7. Määrusest jäetakse välja mitmed toetatavad tegevused, mida plaanitakse toetada 2022. aastast EL-i vahenditest. Tegevused, mille toetamiseks anti enne VTA-d, enam toetatavate tegevuste seas pole. Seetõttu pole vaja enam VTA-d reguleerida.

Punktiga 9 muudetakse § 8 lõike 1 punkti 1. Muudatusega kitsendatakse abikõlblikke kulusid seoses muudatusega toetatavates tegevustes. Avatavas voores keskendutakse ainult biojäätmete eraldi kogumise taristu arendamisele ehk biojäätmete konteinerite ja kodukompostrite soetamise toetamisele.

Punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks § 8 lõike 3 punkt 7. Määruse alusel ei saa enam toetust muul otsatarbel kui biojäätmete konteinerite jaoks, mistõttu segaolmejäätmete konteineri jaoks ei olegi võimalik toetust saada ja punktil 7 puudub sisuline mõte.

Punktiga 11 täiendatakse § 8 lõiget 3 punktidega 8 ja 9. Täpsustavate punktidega piiratakse abikõlblikke kulusid seoses biojäätmete inventariga (konteinerid ja kompostrid) ning nendega seotud kuludega. Esmalt seatakse nõue, et konteiner või komposter peab olema kasutatav kodumajapidamises, mistõttu ei ole abikõlblik nende kasutamine näiteks KOV-i allasutustes, ühiskondlikus hoones või avalikus konteineripargis. Lisaks piiratakse abikõlblikke kulusid seoses inventari transpordiga. Abikõlblik on inventari transport taotlejani (KOV-ni), kuid transpordi taotlejalt elanikule peab katma kas KOV või elanik ise.

Punktiga 12 muudetakse § 9 lõiget 1, laiendades taotlejate ringi. Lisaks KOV-ile antakse võimalus toetust taotleda ka kohalike omavalitsuste koostööorganisatsioonidele. Need on loonud kohalikud omavalitsused ning tegutsevad jäätmeseaduse § 67 lõike 2 alusel, mis võimaldab kohalikul omavalitsusel jäätmehoolduse korraldamise kohustused osaliselt üle anda mittetulundusühingule, sihtasutusele või omavalitsuste liidule, mille liige vastav omavalitsusüksus on ja mille kõik liikmed on kohalikud omavalitsused.

Punktiga 13 tunnistatakse kehtetuks § 9 lõike 2 punkt 4. Muudatus on seotud VTA muudatusega, st tegevused, mille toetamiseks anti enne VTA-d, enam toetatavate tegevuste seas pole. Seetõttu pole vaja enam VTA-d reguleerida.

Punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks § 9 lõige 3. Määrusest ei saa enam toetust jäätmejaamade ja -majade jaoks, mistõttu pole lõige 3 enam asjakohane.

Punktiga 15 muudetakse § 9 lõikeid 4 ja 5, täpsustades taotlejatele esitatavaid nõudeid. Kuna antakse võimalus toetust taotleda ka kohalike omavalitsuste koostööorganisatsioonidele, tuleb nõuded tagada kõigil nende liikmetel.

Punktiga 16 täiendatakse § 10 lõiget 1 punktiga 12. Täpsustava punktiga tagatakse, et taotleja jäätmekava(de) eesmärgid oleks kooskõlas projekti tegevustega, kuna KOV-i jäätmekava peaks olema alus investeringute tegemisel. Selleks tuleb taotlemisel lisada väljavõtte jäätmekava(de)s sisalduvatest eesmärkidest.

Punktiga 17 muudetakse § 10 lõiget 2. Muudatusega täpsustatakse taotlusele esitatavaid nõudeid. Kuna võimalus toetust taotleda antakse ka kohalike omavalitsuste koostööorganisatsioonidele, tuleb vastav nõue tagada ka neil. Lisaks on leevendatud viisi, kuidas nõue tagatakse. Kui enne tuli selleks sõlmida leping KOV-i ja elaniku vahel, siis nüüd piisab kirjalikust nõusolekust ja täpne viis jääb KOV-i otsustada ja teha.

Punktiga 18 tunnistatakse kehtetuks § 10 lõike 3 punkt 4, kuna sättes toodud nõue oli seotud toetatavate tegevustega (jäätmejaam ja -maja), mida käesoleva eelnõu kohaselt enam toetatavate tegevuste hulgas ei ole.

Punktiga 19 muudetakse § 10 lõike 3 punkti 5. Muudatusega täpsustatakse taotlemisel esitatava dokumendi nõuet. Kuna enam ei ole neid toetavaid tegevusi, mis nõuaks viie aasta kasutamist pärast projekti lõppu, piisab esitatavas dokumendis kolme aasta nõudest.

Punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks § 10 lõiked 4, 5 ja 6. Määrusest ei saa enam jäätmejaamade ja -majade jaoks toetust, mistõttu pole need lõiked enam asjakohased.

Punktiga 21 muudetakse § 10 lõiget 7. Muudatusega täpsustatakse taotlemisel esitatavat ülevaadet, kuidas kavandatud vahendite kasutuselevõtt aitab taotlejal ehk kohalikul omavalitsusel täita jäätmeseadusest tulenevat nõuet korraldada biojäätmete eraldi kogumine tekkekohalt. Ülevaates tuleb seda kirjeldada. Samuti peab ülevaates põhjendama, kuidas

kavandatud vahendite kasutuselevõtt aitab kaasa olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamisele. Varem nõutud tervikliku plaani asemel piisab biojäätmete eraldi kogumist ja olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvu saavutamist käsitlevast ülevaatest.

Punktiga 22 tunnistatakse kehtetuks § 14 lõike 4 punkt 4. Muudatus on seotud VTA muudatusega, st tegevused, mille toetamiseks anti enne VTA-d, enam toetatavate tegevuste seas pole. Seetõttu pole vaja enam VTA-d reguleerida.

Punktiga 23 muudetakse § 15 lõiget 3. Muudatusega täpsustatakse pingereas võrdsete hindepunktidega taotluste järjekorda seadmist, kuna eelmises voorus kujunes probleemiks see, et samu hindepunkte said palju taotlused. Kuna muutus meetme fookus, muudetakse ka valikukriteeriume ja nende osakaale. Võrdsete hindepunktide korral eelistatakse esmalt taotlusi, mille omafinantseeringu valikukriteerium saab rohkem punkte. Seejärel eelistatakse taotlusi, mille toetussumma on väiksem, aitamaks ka väiksematel KOV-idel toetusi saada. Kui ka see on võrdne, heidetakse liisku, kuna eesmärk on käesoleva vooruga kogu meetme vaba jääk toetusteks anda.

Punktiga 24 muudetakse § 16 lõiget 1. Muudatusega täpsustatakse taotluse valikukriteeriume ja nende osakaale. Kuna toetatakse ainult biojäätmete kogumist, siis ei ole mõistlik seda eraldi valikukriteeriumina enam kasutada. Selle võrra suurendatakse taotleja omafinantseeringu osakaalu 30%-lt 50%-le. Täpsemad hindamise alused kehtestatakse hindamisjuhendis.

Punktiga 25 asendatakse § 16 lõikes 3 lauseosa „lõikes 2“ lauseosaga „lõikes 1“. Muudatus on tingitud ilmselgest veast, kuna valikukriteeriumid on nimetatud lõikes 1.

Punktiga 26 muudetakse § 23 lõike 2 punkti 10. Muudatusega täpsustatakse projektiga seotud kestvusnõudeid, kuna enam pole neid toetavaid tegevusi, mis nõuaks viit aastat pärast projekti lõppu. Seega piisab projektile kolme aasta kestvusnõudest.

Punktiga 27 tunnistatakse kehtetuks § 23 lõike 2 punktid 11, 12 ja 16. Määrusest ei saa enam jäätmejaamade ja -majade jaoks toetust, mistõttu pole need punktid enam asjakohased.

Punktiga 28 muudetakse § 23 lõike 2 punkti 15. Muudatusega leevendatakse nõuet, kellele võib biojäätmete eraldi kogumiseks inventari anda. Kui varem oli nõue seotud isikuga, siis nüüd on see seotud kinnistuga. On juhtumeid, kus korraldatud jäätmeveoga lepingu sõlminud isik ja inventari taotlej isik ei ole üks ja sama. See, kelle nimel on liitumisleping, ei pruugi olla alaliselt taotluses toodud aadressile sisse kirjutatud ehk realselt elavad sellel aadressil teised isikud (nt lapsed, sugulased). Seega on kohustus tagada, et kinnistu kohta oleks vähemalt üks liitumisleping olemas (kas eraisik või ühistu), kuid lepingu inventari kasutamiseks võib sõlmida isikuga, kes on taotlemise aadressil sisse kirjutatud, kuid kelle nimel ei pruugi olla korraldatud jäätmeveo lepingut.

Punktiga 29 täiendatakse paragrahvi 23 lõikega 4. Praktikas on tekkinud küsimus, kas igal kompostriil, konteineril peab olema § 23 lõike 3 kohane info ja logo. Ei ole otstarbekas ega ka keskkonnasäästlik igat kompostrit või konteinerit logoga märgistada. Toetuse saaja avaldab info toetuse saamise kohta oma kodulehel.

Punktiga 30 muudetakse § 24 lõike 1 punkti 6. Muudatusega täpsustatakse aruannete esitamise nõuet pärast projekti lõppu. Kuna enam pole neid toetavaid tegevusi, mis nõuaks viie aasta kasutamist pärast projekti lõppu, saab neid nõuda kuni kolm aastat.

Punktiga 31 tunnistatakse kehtetuks § 24 lõige 2. Muudatus on seotud VTA muudatusega, st tegevused, mille toetamiseks anti enne VTA-d, enam toetatavate tegevuste seas pole. Seetõttu pole vaja enam VTA-d reguleerida.

Punktiga 32 muudetakse § 26 lõiget 6. Muudatusega täpsustatakse KIK-i õigust toetust tagasi nõuda. Kuna enam pole neid toetavaid tegevusi, mis nõuaks viie aasta kasutamist pärast projekti lõppu, saab tagasi nõuda kuni kolme aasta jooksul.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Eelnõu koostamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EÜ) nr 2008/98, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid.

4. Määruse jõustumine ja mõjud

Eelnõu jõustub üldises korras. Määrusega reguleeritavad tegevused võimaldavad saavutada toetuse andmise eesmärki ning aitavad kaasa Euroopa Liidu seatud olme- ja pakendijäätmete (sh materjalipõhiste) ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise sihtarvude täitmisele, kuna biojätmete eraldi kogumine võimaldab suurendada nii biojätmete ringlussevõttu kui ka parandada teiste jäätmeliikide jäätmematerjali kvaliteeti. Arvestades ka kohustust biojätmeid tekkekohalt eraldi koguda hiljemalt 2023. aasta lõpust, soodustame määrusega oluliselt jäätmealaste eesmärkide täitmist.

Määrusel on positiivne mõju loodus- ja elukeskkonnale, samuti regionaalarengule. Määrusel puudub sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning majandusele.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Maaeluministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Samuti esitati eelnõu Riigi Tugiteenuste Keskusele arvamuse avaldamiseks.

Eelnõule tagasisidet ei esitatud ning eelnõu kooskõlastati vaikimisi.